

IX

PER DARRER COP EVOCO L'AMIG NICOLAU D'OLWER

No havia començat encara l'època més dramàtica de la meva estada a Winkelried: durant el primer any de la segona guerra mundial, quan un dia transitant pel Quai des Bergues, em vaig topar amb Nicolau d'Olwer. Ni ell ni cap altre dels meus amics catalans no coneixia la meva adreça. Palma Guillem qui va acabar per maridar-se amb en Nicolau, vivia en un esplèndid xalet a Bellevue a pocs quilòmetres de Ginebra però jo ja no recordava ni que al món fos la simpàtica diplomàtica. Llevat de la golfa de Winkelried i dels quatre bohemis que hi venien, dels cafès de mala mort i pitjor anomenada que havia començat a freqüentar amb els esmentats bohemis, dels Portas i dels Ingouville, ja havia trencat tots els lligams que m'havien unit amb la societat.

Madame Aurore Choffat havia desaparegut en la post-catàstrofe republicana espanyola i un nou ésser, encara ple de vida i d'entusiasmes, que es deia Aurora Bertrana - l'increvable, m'havia batejat un espiritual interpret francès - renaixia a Winkelried. No valia la pena voler lligar el passat amb el present i l'aparició d'en Nicolau d'Olwer tenia sabor de fantasmagòria.

Em va dir que residia a París amb la seva germana i cunyat, a la rue de Cherche-midi. Havia vingut a passar uns dies a Ginebra. Van decidir

emprendre una petita excursió plegats. En travessar le Pont du Mont-Blanc un fotògraf ambulat ens va fer una fotografia. En Nicolau va pagar i donar la seva dreça a París, des d'on més tard m'envià la fotografia. Aquella tarda vam agafar un tren a Cornavin fins a Nyon i d'allí, a peu, muntanya amunt fins que vam restar prou encimbellats i prou lassos per a aturar-nos a reposar. En Nicolau va estendre el seu abric per terra perquè jo m'hi assegüés, i tot rient, va dir-me que aquella peça constituïa tota la seva fortuna vestimentària - m'ho han pres tot, em confessava. No tinc res, ni casa, ni diners, ni propietats, sóc més pobre que una rata. Ara es pot dir que visc de caritat.

Jo preferia no parlar de la meva brillant situació econòmica, - aquesta evocació ens hauria fet malbé la passejada - dels meus sis francs setmanals i del meu estatge de la rue Winkelried. La vista que dominaven de dalt de la muntanya, sobre el Léman fins a les costes de la Savoia i encara més enllà, fins al massís del Mont-Blanc i les dents du midi al Nord, constituïa un espectacle prou emocionant per a no espatllar-lo amb converses massa profanes.

Ens hi vam estar fins l'hora foscant. Un poc enfredorits, baixàvem a pas ràpid fins a Nyon, on, abans de prendre el tren per a Ginebra, vam prendre una tassa de te ben calent i jo vaig comprar un didal que en Nicolau va voler pagar - tot plegat qüestió de vint o trenta cèntims suïssos. Però durant una colla d'anys, cada cop que cosia, la vista del didal m'en-

tendria el cor en recordar el meu amic i aquella bonica excursió.

Un vespre en Nicolau em va invitar a sopar. Vam anar a un restaurant modestíssim i després jo vaig invitar-lo a ell a prendre una tassa de cafè a Winkelried. En Nicolau em va confessar que amb prou feines s'hi veia sobretot de nit. El vaig acompanyar del braç i confio que del meu pobre estatge en Nicolau no en va llucar ni un detall. L'únic que m'inquietava era la fetor de rates, de resclosit que impregnava les parets, el sostre i l'empostissat de l'estudi - tres anys de neteja i d'aïreació no van aconseguir dissipar-la - també confesso, amb recança que no vaig oferir licors al meu invitat. Ell hi estava avesat però jo no disposava de cap mena d'alcohol, ni del de cremar. Després del cafè em vaig enbrancar en una xerramena confidencial amb la qual, segurament tractava d'alliberar-me poc o molt d'alguna recança, però a poc d'haver encetat el meu esplai verbal, em vaig adonar que en Nicolau dormia. Ho feia molt discretament sense roncs, amb el cap inclinat cap a una espatlla i la respiració lenta i profunda. Jo, és clar, com un gramòfon que ha gastat l'aguïlla, aturava en sec el meu monòleg. Una estona vaig respectar aquella dolça son del meu invitat, ben escarxofat en la cadira borbònica. Però aviat també em venia son a mi i a punt de deixar-m'hi envair, encara que amb pesar, vaig cridar:

- Nicolau! Nicolau!

Ell va tenir un lleuger ensurt. S'endrecava damunt del nas les

desequilibrades ulleres, somreia.

- Penso que començava a dormir.

- Ara us acompanyaré a l'hotel, vaig fer jo.

Un altre dia em va invitar a casa de la Palma Guillem. Ella, com sempre, es va mostrar molt cordial. Em va preguntar si tenia noves del comandant B. M. Li vaig haver de dir que no. La Palma m'assegurà que havia fet tot el que calia perquè l'acceptació de l'ex-oficial republicà a Mèxic es realitzés. Era - o és perquè ignoro si viu encara - una dona seriosa i noble. No vaig dubtar de la seva paraula.

Ens va oferir un excel·lent dinar i aquell dia en Nicolau va poder acabar l'àpat amb un cafè de primera i amb uns licors de marca. Encara em sembla que el veig amb la copa abraçada dins les dues mans per escalfar l'alcohol a punt i fer-lo més saborós i perfumat.

Aquests són els últims records visuals i auditius que conservo d'aquest bon amic, d'aquest savi autèntic, d'aquest home admirable en tots conceptes. Tot el que en el transcurs dels anys he sabut d'ell ha estat a través de veus amigues. La seva negativa a fugir a Mèxic amb l'avió que les autoritats mexicanes posaven a la seva disposició en ésser envaïda França pels alemanys, el seu empresonament a Fresnes per la GESTAPO, la seva rectificació en acceptar tot d'una l'hospitalitat mexicana, el seu maridatge amb Palma Guillem i finalment la seva mort.

Els vells amics desapareixien de la meua vida mentre aquesta mateixa vida me'n brindava de nous. Els Collet i els Miliou ja havien tornat

a Barcelona sense el pobre Frisco que havia mort electrocutat al Grand Lancy. Aquesta mort misteriosa, confirmava les prediccions del seu doble cunyat l'escultor Charles Collet, home ple de seny i prudència. Quan Frisco imprudentment m'havia invitat a baixar a Ginebra asseguda al quadre de la seva bicicleta, en Collet m'ho havia desaconsellat vivament. "No us l'escolteu. Aquest noi és un boig. Qualsevol dia el recolliran mort a la carretera". No, no havia estat a la carretera on van trobar el cadàver de Frisco sinó en el seu petit laboratori fotogràfic del Grand Lancy.

Darrerament es dedicava a la fotografia publicitària i més d'un cop les meves mans li havien servit de model per a un anunci de cigarretes o de crema per a la cara o maquillatges. El dia de la seva mort havia passat la vetllada fora de casa i la seva muller, en despertar-se al matí i notar que era al llit de matrimoni, va obrir la porta d'aquell petit laboratori on Frisco revelava i ampliava fotos. El va trobar ajagut a terra, mort, carbonitzat. Com i perquè va morir Frisco? No crec que ningú pugui explicar-ho. Era un imprudent, empalmava fils elèctrics sense treure el corrent, baixava com un llamp la rosta pendent del Grand Lancy devers Ginebra muntat en una bicicleta i conduint-ne una altra amb l'altra mà, nedava en l'aigua glaçada de les rieres. En poques paraules, semblava que cerqués el perill amb una mena d'alegre embriaguesa.

Les noies Bosset també havien desaparegut de la meva vida. Penso que es van cansar de les meves gorres no compensades per les lliçons de castellà que jo donava a la gran. D'una manera o altra, m'havien fet com-

prendre que valia més que no hi anés tan sovint. Sia com sia, el record d'aquestes dues moies m'acompanya dolçament. Eren cànvides i generoses, comprensives i pacients. Elles no hi tenien cap culpa si jo tenia molta més gana que menjar i elles, sovint, més menjar que gana.